

Notviken

Riksintresse kulturmiljö, Luleå kommun

Länsstyrelsen
Norrbotten

Områdets tegelarkitektur visar stor variation – här med stildrag från bebyggelse som kan knytas till Malmbanans elektrifiering.

Omslagsfoto: Lokverkstadens historiserande arkitektur ett av riksintressets uttryck.

Notviken BD 75

Motivering

Industrimiljö som med sin koppling till Malmbanan, utgör en del i Norrbottens teknologiska megasystem. I megasystemet samverkade flera av det tidiga 1900-talets tunga industrisatsningar för att exploatera Malmfältens mineralfyndigheter (Industrimiljö).

Historiskt sammanhang

SJ-verkstäderna togs i bruk sedan järnmalmsexporten tredubblats till följd av att staten gått in i LKAB. De byggdes i stadens utkant, helt vid sidan av de reguljära bangårdarna, för att serva malmtrafiken och hade sin storhetstid med upp till 350 anställda, mellan 1940 och 1960. På 1920-talet byggdes även arbetar- och tjänstebo-städer intill verkstadsområdet.

Påtaglig skada på riksintresset kan uppstå t.ex. genom

- uttradering av bangården
- verkstadsområdets förtätade karaktär tunnas ut genom rivningar
- ombyggnader som leder till förvanskning av den tunga tegelarkitekturen så att det tidiga 1900-talets skiftande arkitekturstilar inte längre kan avläsas
- tillkommande bebyggelse som tillåts dominera över verkstadshallarna
- rivning av det tidiga 1900-talets enkla plåtför-råd typiska för industrin
- förtätning av tjänstebostadsområdet som förtar den ursprungliga bebyggelsens gleshet och rivning eller förvanskning av befintliga bostadshus.

Riksintressets uttryck

Bangården med spårförgreningar visar områdets ursprung i järnvägens behov.

Stora volymer med stora fönster och röda tegelmurar binder samman verkstäderna, samtidigt som variationer i det arkitektoniska uttrycket tydligt visar att de tillkommit vid olika tid och har olika upphovsmän.

Omformar- och transformatorstationerna från tidigt 1900-tal har branta sadeltak och mönstermurning kring spetsiga gavlar – helt utan gavelsprång – och raka fönstervalv som främsta kännetecken. Stildrag som finns på samtida transformatorstationer längs Malmбанan.

Den samtida Lokverkstaden med sin fyrskeppiga byggnadsvolym och markerade gavelprofiler, representerar en äldre, historiserande arkitektur.

Områdesstrukturen med stora tunga verkstadshallar inpå varandra ger en förtätad industrikaraktär.

Vagnverkstaden från tidigt 1930-tal har en enkel, avskalad karaktär.

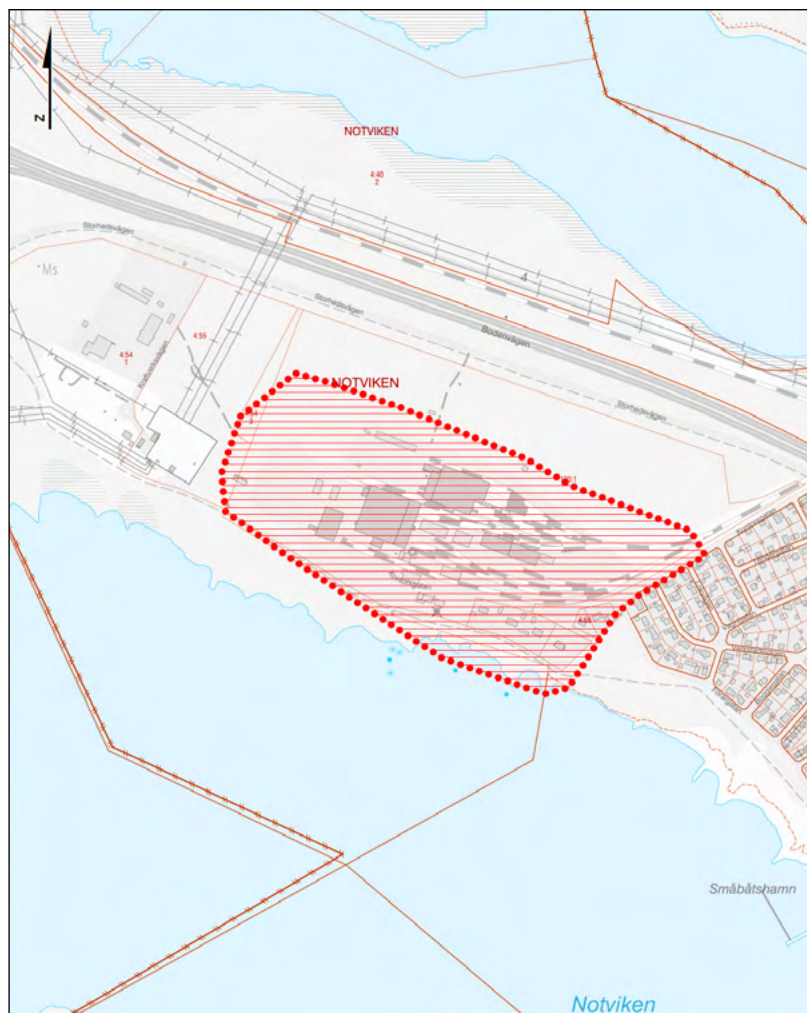
Plåtskjul med sinuskorrugerad plåt monterad direkt på den oisolerade konstruktionen, är representativ för enklare byggnader i det tidiga 1900-talets industrimiljöer.

Plåtverkstad och smedja från 1921 i klassicistisk karaktär med välvda fönster och pilastrar i fönsteraxlarna som "bär" de flacka sadeltaken.

1920-talets tjänstebostäder i gles rad på älvbrinken intill verkstadsområdet, består av fyra flerbostadshus med nationalromantiska drag. Den faluröda färgen var ett signum för SJ tjänstebostäder. Den glesa byggnationen med stora skogstomter är ett viktigt karaktärsdrag i området.

Kartan visar riksintressets avgränsning. Karta: Lantmäteriet.

Om riksintressen för kulturmiljövård

Bestämmelser om riksintressen för kulturmiljövård finns i Miljöbalken 3 kap 6 §. Det är Riksantikvarieämbetet som tar beslut om att ett område är riksintresse för kulturmiljö.

Områden av riksintresse prövas i ärenden som handlar om ny eller ändrad markanvändning, som bygglov och detaljplanläggning, vid väg och järnvägsbyggen, i ärenden som gäller vindkraft, gruvbrytning m.m.

En kulturmiljö av riksintresse är ett område som tydligare än andra speglar en epok eller betydelsefull historisk samhällsprocess.

Riksintresseområden kan tåla olika typer av förändringar. Gränsen för vad som tillåtet går vid "påtaglig skada".

Påtaglig skada uppstår när upplevelsen av det historiska sammanhang, eller den epok som miljön representerar, blir kraftigt störd eller försvinner. Påtaglig skada kan även uppstå till följd av åtgärder som sker utanför områdets gräns.

Foto: Länsstyrelsen i Norrbottens län om inte annat anges

Tillsammans för Norrbottens bästa

lansstyrelsen.se/norrboten

Länsstyrelsen
Norrbotten